

Književnost.

Homerjeva Iliada. I.—VI. spev. Prevedel Fr. Omerza. (Ponatis iz »Mentorja«.) V Ljubljani, 1916. Založila Katoliška bukvarna. Cena K 1-60.

Prevodi Homerovih epov — naj so bili časih tudi okorni — so pri vseh narodih, kjerkoli so se pojavili, odločilno vplivali na daljnji razvoj narodnega slovstva: takó pri Nemcih prevod J. H. Voßa, izšel l. 1793., pri Italijanih V. Montija, l. 1810., v Rusih N. I. Gnjediča, izšel l. 1829. (po dvajsetletnem trudu); odločilno so vplivali, ker so dotičnim narodom pokazali čudovito moč, gibčnost, bogastvo njihovega jezika v tekmovalstvu z največjim pesniškim genijem vseh časov in narodov; obogatili so tudi v nenavadni meri materinščino z novimi besednimi tvorbami ali jo pomladili s starim besednim zakladom. — Sedaj, nekako sto let za drugimi velikimi narodi, dobivamo tudi Slovenci Homera v celotnem prevodu g. Fr. Omerze. Prvih šest spevov Iliade je že prišlo v knjigotrštvo. Veseli smo tega dogodka. Ali bo pa vplival kakor drugod? To bo vedel in prav cenil drugi rod. Nas, sodobnikov, naloga je, da izrečemo sodbo o formalni dovršenosti prevoda. No, glede tega bo g. prevajalec gotovo kmalu izvedel popolno resnico; zakaj prav nič ne dvomim, da bodo mnogi, mnogi segli po prevodu, bodisi da oživé stare spomine na srečna leta gimnazijska in večnomladega Homera, bodisi da bodo prvič skušali potovati v ta čudapolni svet starogrške poezije. Zakaj je Homer največji pesnik? Ker se je najbolj približal tisti skrivnosti, kateri se pravi — človeško srcé. Homerov človek je umljiv vsem časom in vsem narodom, ker je takó dobro zadet, takó dobro po naravi risan. Po dveh tisočletjih vzklikamo, čitajoč Iliado in Odisejo: »Saj to je kakor danes! Saj ti ljudje še živé! Saj to smo mi!« Dà, prijatelj, vzemi v roke Omerzov prevod in čitaj ga, vsak dan nekoliko, pa boš videl: odkod izhajajo prepiri med ljudmi in narodi, zakaj prepir raste, kakšne posledice rodi; pazno čitaj, pa boš videl, da imamo tudi mi Slovenci Agamemnone in Ahileje, tudi modre Nestorje (katerih žal! ne poslušamo, kakor jih že prvi — niso), imamo še druge znance iz Iliade; najmanj imamo Terzitiv. Teh bi si želel več med nami. Kar Terzites govori (II., 211 nsl.) je pravo mnenje in čutenje ubogegega ljudstva, ki pa nasproti imenitnikom ni prišlo do besede, ali je pa moralo takoj utihniti. Rapsodi sámi so bili — kar je čisto umevno — na strani graščakov; seveda, saj po gradovih Peloponeza so v 8., 7., 6. stoletju pred

Kristusom peli in predavali te speve. — Torej Iliado v roke! Zadnji, prav zadnji čas je, da pride Terzitivova kri v naše žile!

Kakó sodimo o prevodu? Najpravičneje bi sodil, ako bi mogel narediti takole: v kakem izobraževalnem društvu, pred ljudmi, ki ne vedó še nič o Homeru, bi naredil kratek uvod, najpotrebneje pojasnilo, potem pa bi čital en spev, katerikoli, recimo drugi, čital razločno, dobro pripravljen; vse osebe Homerove so plastične v dosedaj nedoseženi meri in morajo torej vzbuditi zanimanje, fantazijo. Pa bi opazoval med čitanjem: ali razumejo vsako besedo, vsak verz? Kje je neumevno, trdo, neslovensko? Zdi se mi, da najbolj moti napačna raba č a s o v; v grščini je skoro vedno pretekli čas, Omerza pa rabi skoro izključno sedanjik. Kakó naj s tem vzbudim in vzdržujem iluzijo preteklega dogodka?! Vsaj v začetkih raznih epizod naj bi rabil pretekli čas in polagoma prehajal v sedanjik. Nasprotno pa bi pričakovali v primerah, kakor n. pr. sp. V., 137 nsl., sedanjik. — Neprijetno nas dirneje mašila (zdaj, še, kdaj, pa . . .), kjer jih zmislil ne zahteva. — Slovenska slovnica se v taki lepi knjigi predvsem spoštuj! Proč torej z izrazi: iz jezika, iz klina, iz lica, iz voza . . . mesto z jezika itd.; reče se: vélika prisega (I., 239), ne: velika; zanikrno je: »sune u nožnico meč spet velik« (I., 220), mesto: »v nožnico sune spet véliki meč« ali pa kakó drugače, le oblike naj bodo pravilne. Dokler ne bo slovenščina brez graje, ne bomo zadovoljni s prevodom. Ne v tem, da zna graditi heksametre, išči prevajalec slavo, temveč v lepoti in pravilnosti slovenščine. — Dalje si želimo jasnosti. Kaj n. pr. pomeni (I., 66): »hoče od ovc ali koz, brez hibe«? Ali I., 345: mar Patroklos »govori in uboga«? Ali V., 137: kdo se skriva v stajo? Lev ali pastir? Trebalo bi časih le eno besedo (osebek) ponoviti, torej niti ne dodati, pa bi bilo vse umljivejše. Zakaj se ne bi prevajalec malo bolj ogibal grdih goli h genitivov, n. pr. tolikrat ponavljanih sina Atreja, sina Peleja i. dr.; zakaj ne bi krajše rekel, kakor na več mestih: Atrejevič, Pelejevič? Da ne gre v ritem? Treba je delati, iskati, misliti. — Časih se nam zde nekateri izrazi banalni, n. pr. I., 13: »z neštavno rešnino u žepu«; ali I., 500: in za kolena ga prime, mesto: mu kolena objame; ali V., 270: žrebet se poleglo je šest mu v palači. — Ali ne bi bilo tudi dobro, ako bi bil prevajalec v izrazih bolj plastičen? N. pr. za grški γέρας mesto splošnega »darila« ne bi li kazalo rabiti: n a g r a d o? Ali kakó naj Atre-

jevič odkupi (ἀπολύω) Hrizeido, katero ima sam v rokah (I., 20, 95)? I., 470 bi bilo pač bolje: vrče napolnijo z vinom, mesto s pivom, čeprav je v izvirniku: ποτό; zaradi dvomnosti. Več ozira na slovenščino, več póguma in prostega duha! Mesto Sanj v II. sp. bi kazalo rabiti ednino Sanja. — Ženska imena bi vsekakor kazalo pisati: Artemida, Tetida mesto Artemis, Tetis. Koliko bolj domače je to! — Da takozvana epitheta ornantia dobro prevede, mora v filologu tčitati dober kos pesnika. Nekateri, kakor n. pr. Apolon daljnostrelec, Zevs bliskostrelec, junak veleglasni, možje z golenjaki... so dobro zadeti; pri mnogih bo treba še premisliti in morda kaj predružačiti. Za δῖος Ἄγχιλλεύς bi jaz predlagal: divni A. mesto božji (ali vsaj: božanstveni); za διοτρεφέης bogorojéni mesto bogorodni, kar je čisto kaj drugega (prim. bogorodica!); za γλαυκῶπις žarnooka mesto sovooka; za νεφέληγερέτα Zebš; oblakov zbiravec mesto zbirajoči oblake; Olimpijec mesto Olimpijski. Sicer bi se pa vsi ti prevodi počasi izpopolnili in ustalili, ako bi v naših gimnazijah Homera prevajali v materinščino. Kdor je kriv, da se to kljub slovarjem in komentarjem, ki jih imamo, še ne sme, je zagrižen sovražnik našega kulturnega napredka. Koliko smo zaraditega že zamudili! — Kar se metrike tiče, prevajalec sam v Predgovoru priznava svojo temeljito napako, da je v spevih I.—IV. tolikrat rabil napačni ženski odmor. Pa tudi še zdaj vprašam: zakaj ne hodi za Stritarjem in pa dr. Opeko, ki imata vseskozi možko cezuro? Če misli, da so našim ušesom ženske cezure prav takó prijetne kakor možke, se pošteno moti. Ako bi le hotel, bi nam v večini verzov ustregel. Mar se n. pr. takoj v predpevu ne bi moglo reči:

Jezo mi, božica, poj Pelejevčica Ahila,
ki, pogubna, nebroj je žali Ahajcem zadala,
mnogih junakov u Had je duše poslala pogumne,
trupla pa njihova v plen pripravila pasjim je žrelom
in ujedam u jed — zgodila se Zevsu je volja — itd., itd.

Zaradi nekaterih nedostatkov nam torej zaenkrat prevod še ne ugaja popolnoma; z veseljem pa opazujemo, kako gosp. prevajalec napreduje od speva do speva; spričo priznane njegove pridnosti, natančnosti in njegovega lepočutja smo trdno uverjeni, da nam bo v nekaj letih podal klasičen prevod nesmrtnega Homera.

J. Debevec.

Carniola, letnik VII., zvezek 4. Uredniki dr. Jos. Gruden, dr. Jos. Mantuani, dr. Gv. Sajovic. Izdaja in zalaža Muzejsko društvo za Kranjsko. V Ljubljani, 1916. — V uvodnem nekrologu rajnemu cesarju Frančišku Jožefu poudarja uredništvo vladarjeve zasluge za znanost; »tudi naše društvo se je razvilo pod egido cesarjevih načel v to, kar je danes: v izključno znanstveno društvo.« — Direkcija idrijskega rudokopa nadaljuje zgodovino Idrije za časa tretje francoske okupacije, dr. Janko Ponebšek pa končuje svojo razpravo o »Naših ujedah«, ki je medtem izšla v posebnem natisu. Skrbna, z velikim aparatom izdelana zgodovinska študija Jos. Mantuanija o »Pasijonski procesiji v Loki« nas na 10 straneh Carniole (222—232) seznanja z genetičnim razvojem teh prireditvev. Glavna kal pasijonske procesije je v liturgični procesiji, katerih je bilo

v prejšnjih stoletjih mnogo več kot dandanes; drugo korenino tvori dramatična uprizoritev z latinskim jezikom. Nabožni obred srednjega veka se vedno bolj popularizira in laizira. Jezik preide v ljudsko narečje (tretja korenina).

V slovstvenem oziru je izmed procesij na Kranjskem pomenljiva za nas pasijonska procesija v Loki. Ako ta procesija tudi ni edina, je vendar domnevati, da je bila edina, ki je imela slovensko besedilo (izdelano vsekako po nemškem izvorniku). Rokopis se nahaja v arhivu kapucinskega samostana v Škofji Loki. Naslednji zvezek Carniole prinese »diplomatično« natančni ponatis tega rokopisa. »Popolni ponatis bo nedvomno marsikateremu slovstvenemu zgodovinarju dobro došel, tako glede jezika samega vobče, kakor tudi zaradi loškega narečja in zaradi ‚pesniške‘ oblike posebej« [222].

Po slovstvenih referatih slede razni Zapiski in Društveni vestnik, v katerem se zlasti odlikuje dr. Šlebingerjev oris življenja in dela rajnega Fr. Levca.

V. B.

Kresalo duhov. Roman iz irskega življenja. Angleški spisal P. A. Sheehan. Prevel Davorin Ciuha. Ljubljana, 1917. Založila Katoliška bukvarna. 8°. Str. 456. Cena broštrani knjigi K 3-80, vezani K 5-50.

Naše slovstvo je za en socialen roman — četudi le preveden — bogatejše. Silno resne reči se obravnavajo v tej knjigi: kakó en narod, osemsto let po veleposestvu tlačén in zatiran, dvigniti iz uboštvá in otopelosti v blagostanje in duševno svobodo. S tem problemom sta se bavila pri Rimljanih brata Grakha in za njima pri raznih narodih najboljši, najplemenitejši možje; pri Irceih se bavi s to mislijo — v tem romanu — glavni junak, gospod Maxwell. Problem je še danes velenujen. Še dne 27. aprila t. l. je dejal Lloyd George, da »je za Angleže bolj važno ko vsa vojna vprašanje, kakó iz nezaupnega, nevarnega soseda (Ircev) napraviti veselega, lojalnega tovariša; sploh, da je Irska edina grozeča točka na obzorju angleške politike.« — Osemsto let je torej angleško (in irsko) veleposestvo zatiralo Irce, ne da bi z mezincem genilo za povzdigo nesrečnega naroda; tu pa sklène irski veleposestnik Maxwell za eno leto zapustiti višjo družbo, obleči delavsko bluzo in se kot hlapec vdinjati pri ubožnem irskem kmetiču-tlačanu, samó zato, da bi iz lastne skušnje videl in čutil, kaj narod trpi in kakó bi se mu moralo pomagati. Maxwell sklep kljub vsem težkočám izvrši in tudi v resnici popolnoma spremeni položaj posestva v Lisheenu, kjer je eno leto služil. Ideja romana je vzvišena, veličastna. Več kot iz vsega dnevnega časopisja izveš tu o razliki značaja med angleškim in irskim narodom; mimogrede se spoznaš z irsko duhovščino (anima candida — oče Cosgrove) in čitaš fine opazke o Šekspirju. Izvirnik nosi naslov: Lisheen; prevajalca (psevdonim! dr. Izo C. in N. Velik.) sta izbrala naslov sè strani 363., kjer nesrečna žena iz višjih krogov kliče: »O Bog, zakaj ni na svetu nobenega kresala duhov, da bi lahko — pred poroko — žene spoznale strašne značaje, na katere nas hoče usoda navezati.« Tako kresalo je samoodpoved Maxwellova. — Prevod je prav lep, gladek, domač; edino, kar moti, je na par mestih — »išče se Uršo Plut«.

J. Debevec.